

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาปัญหาและสำรวจข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาและสำรวจข้อมูลในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับลักษณะของชุมชนที่เป็นที่ตั้งของโรงเรียน สภาพความเป็นอยู่ และการรับประทานอาหารกลางวันของนักเรียน และผู้วิจัยมีความเห็นว่าการรับประทานอาหารกลางวัน เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อสุขภาพทั้งทางร่างกายและทางสมองของนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะนักเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน ผู้ปกครองไม่ค่อยมีเวลาจะเอาใจใส่เรื่องการรับประทานอาหารให้ถูกส่วน และเหมาะสมกับความต้องการของร่างกายเท่าใดนัก เนื่องจากต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านเพื่อหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว ดังนั้นจึงเห็นควยเป็นอย่างดีกับการที่กรุงเทพมหานครได้จัดสรรเงินงบประมาณเป็นทุนหมุนเวียนให้กับโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดได้ดำเนินการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีโอกาสรับประทานอาหารที่ดีมีคุณค่าถูกต้องตามหลักโภชนาการอันเป็นการให้ประโยชน์โดยตรงกับสมองและร่างกายของเด็ก แต่เนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานครมีเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการจัดทำเนื้องานเรื่องโครงการอาหารกลางวันจึงมีปัญหาและอุปสรรคที่แตกต่างกันไป ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง "ปัญหาการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร" ซึ่งคาดว่าจะ เป็นประโยชน์กับสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร และผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาโดยทั่วไป

การสร้าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ก. การวางแผนในการสร้างแบบสอบถาม

1. ศึกษาคนควาเอกสารการวิจัย วารสาร สิ่งพิมพ์ และตำราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาหาร โภชนาการ และการจัดโครงการอาหาร-กลางวันในโรงเรียน
2. ศึกษาโครงการอาหารกลางวันเพื่อช่วยนักเรียนขาดแคลน ของกองโรงเรียนสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร รวมทั้งสำรวจรายชื่อโรงเรียนประถมศึกษาที่ใดจัดดำเนินการตามโครงการนี้แล้ว
3. สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา หัวหน้างานโรงเรียน และหัวหน้างานแผนงาน ของสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับปัญหา เด็กยากจนและปัญหาการจัดโครงการอาหารกลางวันสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร และใคขอเอกสาร ขอมูลบางอย่างรวมทั้งตัวเลขต่าง ๆ ที่สำนักการศึกษารวบรวมไวมา ศึกษาคนควาอย่างละเอียด

ข. การสร้างแบบสอบถาม

1. นำข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ รวบรวมสร้าง เป็นแบบสอบถามฉบับชั่วคราว ขึ้น 2 ชุด

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามสำหรับโรงเรียนที่จัดโครงการอาหารกลางวัน

ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามสำหรับโรงเรียนที่ไม่ได้จัดโครงการอาหารกลางวัน

แบบสอบถามทั้ง 2 ชุดนี้ แต่ละชุดจะแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 สถานภาพของโรงเรียน

ลักษณะคำถาม เป็นแบบให้เติมคำในช่องว่าง และแบบมีคำตอบให้เลือกตอบ โดยให้เลือกตอบเกินกว่าหนึ่งคำตอบได้

ตอนที่ 2 สภาพของโรงเรียนและนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องอาหารกลางวัน
ลักษณะคำถาม เป็นแบบมีคำตอบให้เลือกตอบ และเติมคำใน
ช่องว่าง

ตอนที่ 3 สสำรวจปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดโครงการอาหาร
กลางวันในโรงเรียน
ลักษณะคำถาม เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า ซึ่งแบ่งน้ำหนัก
ความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มาก

ระดับ 3 หมายถึง ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง น้อย

ระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อการจัดโครงการอาหาร
กลางวันในโรงเรียน

ลักษณะคำถาม เป็นแบบปลายเปิด ให้แสดงความคิดเห็นและ
ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัด
ทำโครงการอาหารกลางวัน

2. นำแบบสอบถามฉบับชั่วคราวทั้ง 2 ชุดไปให้ครูทรงคุณวุฒิพิจารณา แล้ว
นำแบบสอบถามนี้ไปทดลองใช้กับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ไม่ใช่
ตัวอย่างประชากร จำนวน 10 โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่จัดโครง
การอาหารกลางวันในโรงเรียนแล้ว 5 โรงเรียน และเป็นโรงเรียน
ที่ยังไม่เคยจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนอีก 5 โรงเรียน

3. นำแบบสอบถามฉบับชั่วคราวมาแก้ไขเพิ่มเติม สร้างเป็นแบบสอบถาม
ฉบับสมบูรณ์ 2 ชุด

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามสำหรับโรงเรียนที่จัดโครงการอาหารกลางวัน
แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 สถานภาพของโรงเรียน จำนวน 15 ข้อ
- ตอนที่ 2 สภาพของโรงเรียนและนักเรียนเกี่ยวกับอาหารกลางวัน จำนวน 23 ข้อ
- ตอนที่ 3 ปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดโครงการอาหารกลางวัน จำนวน 22 ข้อ
- ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จำนวน 2 ข้อ

ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามสำหรับโรงเรียนที่ไม่ได้จัดโครงการอาหารกลางวัน แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 สถานภาพของโรงเรียน จำนวน 15 ข้อ
- ตอนที่ 2 สภาพของโรงเรียนและนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องอาหารกลางวัน จำนวน 19 ข้อ
- ตอนที่ 3 ปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดโครงการอาหารกลางวัน จำนวน 21 ข้อ
- ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จำนวน 2 ข้อ

แบบสอบถามทั้ง 2 ชุดนี้ เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว

ตอนที่ 1 และตอนที่ 4 ของทั้ง 2 ชุด จะมีลักษณะและคำถามเหมือนกันทุกประการ

- ตอนที่ 2 มีคำถามเหมือนกัน จำนวน 13 ข้อ
- ตอนที่ 3 มีคำถามเหมือนกัน จำนวน 21 ข้อ

(ดูแบบสอบถามได้ในภาคผนวก)

4. ตรวจสอบและทบทวนความถูกต้องของแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

ตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คัดเลือกโดยสุ่มตัวอย่างแบบแยกประเภทเป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครใน 24 เขตจำนวน 98 โรงเรียน แยกเป็นโรงเรียนที่จัดโครงการอาหารกลางวัน 62 โรงเรียนและไม่จัด

โครงการอาหารกลางวัน 36 โรง (ดูรายชื่อโรงเรียนที่แจกแบบสอบถามได้ในภาคผนวก) เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 97 โรง คิดเป็นร้อยละ 98.98 และเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นเด็กเล็ก ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 โรง คิดเป็นร้อยละ 1.02 โรงเรียนที่ใหญ่ที่สุดมีครูจำนวน 128 คน นักเรียน 3,081 คน คณงานภารโรง 6 คน มีห้องเรียนจำนวน 88 ห้องเรียน โรงเรียนที่เล็กที่สุดมีครูจำนวน 7 คน นักเรียน 110 คน คณงานภารโรง 1 คน มีห้องเรียนจำนวน 6 ห้องเรียน

เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนผลัดเดียวจำนวน 57 โรง คิดเป็นร้อยละ 58.16 เปิดสอนสองผลัดจำนวน 40 โรง คิดเป็นร้อยละ 40.82 เปิดสอนทั้งผลัดเดียวและสองผลัดในโรงเรียนเดียวกันจำนวน 1 โรง คิดเป็นร้อยละ 1.02

จำนวนอาคารเรียนในโรงเรียนมีตั้งแต่ 1 - 9 อาคาร ส่วนอาคารประกอบในโรงเรียนที่มีมากที่สุดมีจำนวน 8 อาคาร และที่มีอาคารประกอบน้อยที่สุดคือไม่มีอาคารประกอบเลย อาคารประกอบของโรงเรียนใดแก โรงอาหาร โรงฝึกงาน โรงกิจกรรม โรงพลศึกษา โรงหัตถศึกษา หอสมุด บ้านพักครูและภารโรง หอประชุม ศาลาไทย

โรงเรียนที่อยู่ในเขตอำเภอชนนหรือในย่านชานเมืองจะมีพื้นที่รอบบริเวณโรงเรียนมากกว่าโรงเรียนที่อยู่ในเขตอำเภอชนนหรือโรงเรียนในเมือง จำนวนพื้นที่รอบบริเวณโรงเรียนที่มีมากที่สุดคือ 23 ไร่ ที่มีน้อยที่สุดคือ $1\frac{1}{2}$ งาน

ระยะเวลาที่โรงเรียนเปิดทำการสอนมาแล้วมีตั้งแต่ 2 - 69 ปี ส่วนระยะเวลาที่โรงเรียนเริ่มจัดโครงการอาหารกลางวันมาแล้วจนถึงปัจจุบันมีตั้งแต่ 1 เดือน ถึง 19 ปี

ข้อมูลอื่นที่เป็นสถานภาพของโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรจำนวน 98 โรงเรียนนั้น แสดงรายละเอียดในรูปตารางใด ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงที่ตั้งของโรงเรียน

โรงเรียนตั้งอยู่ใกล้	จำนวนโรงเรียน	ร้อยละ
วัด	74	75.52
สวน	3	3.06
ตลาดสด	3	3.06
แหล่งเสื่อมโทรม	3	3.06
โรงงานอุตสาหกรรม	2	2.04
หมู่บ้านจัดสรรหรือที่พักอาศัยของข้าราชการประจำ	4	4.08
สถานที่อื่น ๆ		
วัดและสวน	6	6.12
วัดและตลาดสด	3	3.06

จากตารางที่ 1 แสดงว่าโรงเรียนส่วนมากร้อยละ 75.52 ตั้งอยู่ใกล้กับวัด รองลงมาคือร้อยละ 6.12 ตั้งอยู่ใกล้กับวัดและสวน และโรงเรียนสวนนอยที่สุดร้อยละ 2.04 ตั้งอยู่ใกล้กับโรงงานอุตสาหกรรม

ตารางที่ 2 แสดงเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินของโรงเรียน

ผู้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินของโรงเรียน	จำนวนโรงเรียน	ร้อยละ
วัด	81	82.65
รัฐบาล	13	13.27
เอกชนมอญไห	3	3.06
เอกชนไหเขา	1	1.02

จากตารางที่ 2 แสดงว่าโรงเรียนส่วนมากร้อยละ 82.65 ที่วัดเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินของโรงเรียน รองลงมาคือร้อยละ 13.27 ที่รัฐบาลเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินของโรงเรียน และโรงเรียนส่วนน้อยที่สุดร้อยละ 1.02 ที่เอกชนเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินแต่ได้ให้โรงเรียนเช่าที่ดินนั้น

ตารางที่ 3 แสดงเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินรอบ ๆ บริเวณโรงเรียน

ผู้กรรมสิทธิ์ในที่ดินรอบ ๆ บริเวณโรงเรียน	จำนวนโรงเรียน	ร้อยละ	
วัด	49	50.00	
รัฐบาล	11	11.22	
เอกชน	15	15.31	
อื่น ๆ	วัดและเอกชน	21	21.43
	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	1	1.02
	สุเหร่าและเอกชน	1	1.02

จากตารางที่ 3 โรงเรียนส่วนมากร้อยละ 50.00 วัดเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินรอบ ๆ บริเวณโรงเรียน รองลงมาร้อยละ 21.43 ที่ดินรอบบริเวณโรงเรียนเป็นของวัดส่วนหนึ่งและของเอกชนส่วนหนึ่ง และโรงเรียนส่วนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 1.02 ที่ดินรอบบริเวณโรงเรียน เป็นของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กับ เป็นของสุเหร่าส่วนหนึ่งและ เป็นของ เอกชนอีกส่วนหนึ่ง

การ เก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ทำเรื่องขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปสอบถามผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครทั้ง 24 เขต
2. ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้ง 2 ชุดไปติดต่อขอความร่วมมือกับผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร และในวัน เวลาที่จะไปเก็บแบบสอบถามคืน ซึ่งการไปแจกและเก็บแบบสอบถามนั้นผู้วิจัยไปแจกและเก็บด้วยตนเอง
3. ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนจากโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรครบตามจำนวนทั้ง 98 ชุด, แยกเป็นแบบสอบถามของโรงเรียนที่จัดโครงการอาหารกลางวัน 62 ชุด และโรงเรียนที่ไม่ได้จัดโครงการอาหารกลางวัน 36 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีวิธีการดังนี้

- แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์สถานภาพของโรงเรียน ค่าเฉลี่ยโดยหาค่าร้อยละ ตามคำตอบที่ให้ เลือกตอบแต่ละข้อ ส่วนที่เว้นไว้ให้เขียนตอบ รวบรวมข้อมูลโดยสรุปเป็นความเรียง
- แบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพของโรงเรียนและนักเรียน เกี่ยวกับเรื่องอาหารกลางวัน ค่าเฉลี่ยโดยหาค่าร้อยละของคำตอบที่ให้ เลือกตอบแต่ละข้อ ส่วนที่เว้นไว้ให้เขียนตอบ หรือส่วนที่ให้เติมข้อความในช่องว่างใช้วิธีรวบรวมและ เสนอข้อมูลโดยสรุปเป็นความเรียง

การวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 และตอนที่ 2 ที่แสดงในรูปตารางนั้น หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ "โรงเรียน"

แบบสอบถามตอนที่ 3 สํารวจปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณค่าเฉลี่ยของค่าตอบแบบมาตราส่วนประเมินค่า โดยกำหนดค่าคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มาก

ระดับ 3 หมายถึง ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง น้อย

ระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

จากการกำหนดค่าคะแนนดังกล่าว นำมาหาค่าเฉลี่ย

จากสูตร
$$\bar{X} = \frac{\sum fX}{N}$$

\bar{X} แทนค่าเฉลี่ย หรือมีชื่อย่อเลขคณิต

$\sum fX$ แทนผลรวมของค่าตอบทั้งหมด

N แทนจำนวนคำตอบทั้งหมด

f แทนความถี่

X แทนค่านำหนักของคะแนน คือ 5, 4,

3, 2, และ 1

เมื่อใดก็ตามที่คะแนนแล้ว นำคะแนนดังกล่าวมาคิดน้ำหนักของคะแนน และกำหนดระดับค่าเฉลี่ยของความถี่เห็น

ดังนี้ 4.56 - 5.00 ประเมินอยู่ในระดับ มากที่สุด

3.56 - 4.55 ประเมินอยู่ในระดับ มาก

2.56 - 3.55 ประเมินอยู่ในระดับ ปานกลาง

1.56 - 2.55 ประเมินอยู่ในระดับ น้อย

1.00 - 1.55 ประเมินอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

¹ประคอง วรรณสุข, สถิติศาสตร์ประยุกต์สำหรับครู, พิมพ์ครั้งที่ 4.

พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2517), หน้า 40.

หลังจากนั้น จึงหาส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
แต่ละข้อ โดยใช้สูตร ดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum fX^2}{N} - \left(\frac{\sum fX}{N}\right)^2}^1$$

S.D. แทน ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน

f แทน จำนวนความถี่

X แทน คะแนน

N แทน จำนวนค่าตอบทั้งหมด

$\sum fX$ แทน ผลรวมของคะแนน

แล้วแปลความหมายของค่าสถิติที่ได้ โดยนำเสนอใน
รูปตารางและความเรียง

แบบสอบถามตอนที่ 4 สรุปรวบรวมความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การจัดอาหารกลางวันในโรงเรียนที่ได้จากคำถามแบบ
ปลายเปิด นำมารวบรวมเป็นข้อแล้วเรียงลำดับความ
คิดเห็นจากขอมูลที่มีผู้เสนอมากที่สุด ไปจนถึงขอมูลที่มี
ผู้เสนอน้อยที่สุด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 51.